

# Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/dzieci/98494,Kto-ty-jestes-Repatriacja-dzieci-polskich-po-II-wojnie-swiatowej.html>



Wystawa IPN „Ukradzione dzieciństwo” – Przemyśl, 2019 r.

## ARTYKUŁ

### Kto ty jesteś? Repatriacja dzieci polskich po II wojnie światowej

#### OKRES HISTORYCZNY

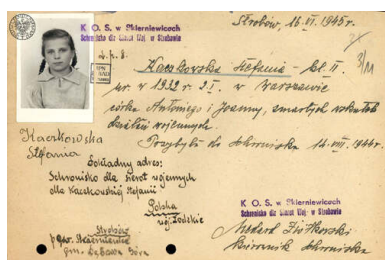
(1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej

Autor: EWA WÓJCICKA 01.02.2023

W wyniku II wojny światowej ok. 1,5 miliona polskich dzieci zostało sierotami lub półsierotami. Zapewnienie im opieki nie było jedynym problemem po 1945 r. Ważnym wyzwaniem było też wyszukiwanie polskich dzieci wywiezionych na

tereny III Rzeszy i umożliwianie im powrotu do rodzinnego kraju.

Pilną kwestią było odzyskanie dzieci polskich „zrabowanych” na skutek germanizacyjnej polityki okupanta. W lipcu 1945 r. urzędy wojewódzkie na terenie Polski otrzymały pismo w sprawie sporządzenia spisu dzieci wywiezionych na tereny III Rzeszy. Szacuje się, że w czasie wojny wywieziono ok. 200 tys. dzieci, jednak liczba ta może być znacznie wyższa.



**Karta Stefanii Kaczkowskiej,  
przebywającej w Schronisku dla  
Sierot Wojennych w Strobowie.**

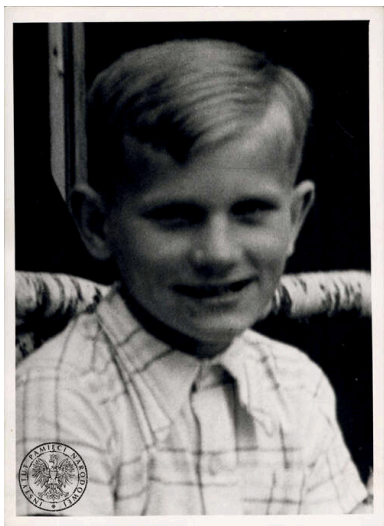
**Dokument z zasobu AIPN**

## Poszukując dzieci

Głównym zadaniem delegatur PCK przy polskich misjach repatriacyjnych w Niemczech było wyszukiwanie polskich dzieci wywiezionych na tereny III Rzeszy i umożliwianie im powrotu do rodzinnego kraju. W styczniu 1948 roku w Esslingen w Niemczech powstał Referat Rewindykacyjny.

Istotne znaczenie w tym zakresie miała działalność Romana Hrabara, prawnika pełniącego funkcję pełnomocnika Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej ds. Rewindykacji Dzieci, który zbierał wszelkie informacje dotyczące małych Polaków urodzonych w okresie wojny na terenie III Rzeszy lub wywiezionych tam w czasie okupacji, a także akta ośrodków germanizacyjnych, m.in. Lebensbornu. Tym samym ujawniał skalę działania hitlerowskiego systemu mającego na celu zniemczanie polskich dzieci.





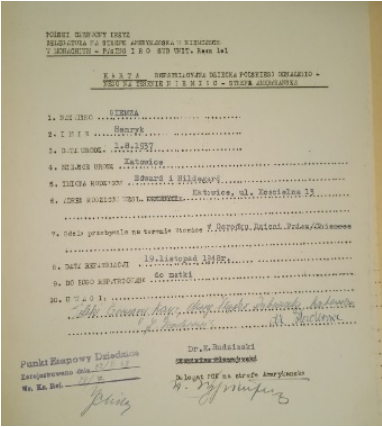
**Kazimierz      Kędroliński**  
**(Kendrolinski), 1948 r. Fot. z**  
**zasobu AIPN**

Poszukiwania najmłodszych utrudniał fakt, że miały one zmienione nazwiska. Zgodnie z nakazem Głównego Urzędu Rasy i Osadnictwa SS personel niemiecki pozostawiał dwie lub niekiedy trzy pierwsze litery polskiego nazwiska, dodając do nich drugą część w formie niemieckiej, np.: Sosnowska – Sosemann, Witaszek – Wittke.

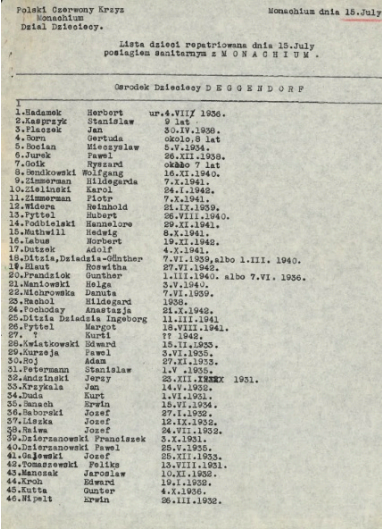
Działalność polskiej delegacji zajmującej się odzyskiwaniem dzieci utrudniały dodatkowe problemy związane ze współpracą z władzami alianckimi w poszczególnych strefach okupacyjnych Niemiec oraz narastające antagonizmy powstałe na skutek zimnej wojny. Z końcem sierpnia 1950 r. polskie delegatury PCK zakończyły swoją działalność. Do Polski powróciło ponad 30 000 dzieci.







Karta repatriacyjna Henryka Gieź. Dokument z zasobu AIPN



Lista dzieci repatriowanych do Polski 15 lipca 1946 r. z Monachium do Polski. Dokument z zasobu AIPN

Z czerwonego rajdu

Zabiegano również o powrót dzieci polskich wywiezionych w głąb Związku Sowieckiego w latach 1940-1941.

W czerwcu 1945 r. do Białegostoku przybył pierwszy transport dzieci, liczący 50 osób, z miejscowości Karakulino. Repatriacją najmłodszych ze wschodu, przebywających w polskich domach dziecka oraz sowieckich placówkach, zajmował się Komitet ds. Dzieci Polskich (działający do 18 września 1946 r.).

W celu ułatwienia organizacji transportów dzieci do Polski w Zagorsku utworzono centralny Ewakuacyjny Dom Dziecka. Na podstawie przyjętego harmonogramu w 1946 r. do Polski systematycznie zaczęły docierać transporty z polskimi dziećmi. Trafiły one m.in. do Gostynina, do Domu Repatriacyjno-Rozdzielczego dla Dzieci Repatriowanych z ZSRS (działał do 15 sierpnia 1946 r.), w którym przebywały najczęściej do 15 dni. Następnie były kierowane do zakładów opiekuńczo-wychowawczych, m.in. w: Bytowie, Malborku, Sopocie, Wrocławiu.

Data	Lp.
1946	1
1946	2
1946	3
1946	4
1946	5
1946	6
1946	7
1946	8
1946	9
1946	10
1946	11
1946	12
1946	13
1946	14
1946	15
1946	16
1946	17
1946	18
1946	19
1946	20
1946	21
1946	22
1946	23
1946	24
1946	25
1946	26
1946	27
1946	28
1946	29
1946	30
1946	31
1946	32
1946	33
1946	34
1946	35
1946	36
1946	37
1946	38
1946	39
1946	40
1946	41
1946	42
1946	43
1946	44
1946	45
1946	46
1946	47
1946	48
1946	49
1946	50

**Fragment spisu dzieci repatriowanych do Polski z terenów ZSRS w 1946 r.**  
**Dokument z zasobu AIPN**

Chorych na gruźlicę transportowano do sanatoriów w Busku i Istebnej, natomiast najmłodszych cierpiących na jaglicę do ośrodka leczniczego w Witkowicach koło Krakowa. Na początku lat 50. XX w. powroty do Polski następowały sporadycznie.

Niestety nie udało się sprowadzić wszystkich polskich dzieci zarówno z Niemiec, jak i ze Związku Sowieckiego. Niektóre z nich nigdy nie poznały prawdy o swoim pochodzeniu.

Więcej interesujących materiałów na profilu Archiwum IPN

COFNIJ SIĘ